

Karenstid för egenföretagare, m.m.

Förord

Denna promemoria har utarbetats av en arbetsgrupp bestående av tjänstemän i Social-, Finans-, och Näringsdepartementet. Arbetsgruppen har haft till huvudsaklig uppgift, att med utgångspunkt i ett tillkännagivande från riksdagen (bet. 2010/11:SfU1, rskr. 2010/11:121), där regeringen uppmanas att möjliggöra för egenföretagare att kunna välja en kortare karenstid än sju dagar, utarbeta förslag till nya regler om egenföretagares karenstid i sjukförsäkringssystemet. Promemorian innehåller förslag till ändringar i socialförsäkringsbalken.

Innehåll

Förord	3
1 Bakgrund	7
1.1 Införandet av sju dagars grundläggande karenstid för egenföretagare	7
1.2 Riksdagens tillkännagivande om karenstid för egenföretagare	8
2 Författningsförslag	9
Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	9
3 Nuvarande förhållanden	17
3.1 Begreppet ”egenföretagare” i sjukförsäkringen	17
3.2 Karensperioder för egenföretagare	19
3.3 Allmänt högriskskydd	19
3.4 Särskilt högriskskydd	20
4 Överväganden och förslag	23
4.1 En möjlighet att välja en karenstid på en dag	23
4.2 Karenstid vid arbetslöshet	26

4.3	Allmänt högriskskydd	28
4.4	Särskilt högriskskydd.....	30
4.5	Ingen karensdag vid sjukpenning i förebyggande syfte och ingen ny karensdag vid återinsjuknande	31
4.6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	34
5	Konsekvenser.....	37
5.1	Administrativa konsekvenser	37
5.2	Antalet egenföretagare som påverkas	39
5.3	Konsekvenser för internationella åtaganden	39
5.4	Konsekvenser för jämställdhet	39
5.5	Ekonomiska konsekvenser	40
6	Författningskommentar	43
6.1	Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.....	43

1 Bakgrund

1.1 Införandet av sju dagars grundläggande karenstid för egenföretagare

Den 1 juli 2010 trädde nya bestämmelser i kraft som innebär att den grundläggande karenstiden för egenföretagare numera uppgår till sju dagar i stället för, som tidigare, till en dag (se prop. 2009/10:120, bet. 2009/10:SfU15, rskr. 2009/10:276). Samtidigt ersattes de valbara alternativen om tre eller 30 dagar med alternativen 14, 30, 60 eller 90 dagar. Sjukförsäkringsavgiften i egenavgifterna sänktes samtidigt med 0,74 procentenheter till 6,04 procent av avgiftsunderlaget. Den nuvarande sjukförsäkringsavgiften i egenavgifterna är 5,11 procent. Det är Försäkringskassan, som med stöd av 3 kap. 17 § och 4 kap. 3 § socialavgiftslagen (2000:980) samt 4 § förordningen (1998:562) med vissa bemyndiganden för Försäkringskassan meddelar föreskrifter om vilken avgiftsnivå som ska gälla för egenföretagare som valt en längre karenstid.

Som skäl för den förlängda grundläggande karenstiden anförde regeringen bland annat att man genom att minska försäkringsinnehållet kunde sänka sjukförsäkringsavgiften för egenföretagare. Därvid gjordes en jämförelse med arbetstagare, för vilka ersättning från Försäkringskassan betalades ut först efter fjorton dagars sjukdom. I betänkandet som föregick lagförslagen till riksdagen (SOU 2008:89 – Trygghetssystemen för företagare), föreslogs likaledes en grundläggande karenstid på sju dagar. Skälen som angavs var bland annat att företagare inte utnyttjade sjukförsäkringen i paritet med de avgifter de erlade. Det

framhölls att det fanns fog för uppfattningen att företagare hade svårt att utnyttja socialförsäkringssystemen, eftersom de inte hade möjlighet att vara frånvarande från sitt företag trots egen eller barns sjukdom. Genom en förlängning av den grundläggande karenstiden för egenföretagare skulle sjukförsäkringsavgiften kunna sänkas.

1.2 Riksdagens tillkännagivande om karenstid för egenföretagare

Socialförsäkringsutskottet har i betänkandet 2010/11:SfU1 utgiftsområdena 10, 11 och 12 inom socialförsäkringsområdet konstaterat att reformen att införa en grundläggande karenstid på sju dagar och att kunna välja en längre karenstid om 14, 30, 60 eller 90 dagar, grundar sig på en avvägning av många aspekter. Utskottet har anfört att regeringen, mot bakgrund av de val av karenstid som egenföretagarna gjort sedan de nya reglerna infördes den 1 juli 2010, liksom omfattningen av de sjukfall som anmälts av egenföretagare, bör möjliggöra för egenföretagare att kunna anmäla en kortare karenstid än sju dagar. Riksdagen biföll den 20 december 2010 förslaget om att riksdagen skulle tillkännage som sin mening att regeringen bör möjliggöra för egenföretagare att kunna välja en kortare karenstid än sju dagar (bet. 2010/11:SfU1, rskr. 2010/11:121).

2 Författningsförslag

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken
dels att 10 kap. 11 §, 13 kap. 33 §, 27 kap. 1, 27–31, 33, 39 och
40 §§ samt 28 a kap. 16 § ska ha följande lydelse,
dels att det i 27 kap. ska införas tre nya paragrafer, 28 b, 33 a
och 39 a §§ av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

11 §¹

Det som i denna balk i övrigt eller i annan författning föreskrivs om sjukpenning enligt 25–28 kap. gäller i tillämpliga delar även i fråga om graviditetspenning, med undantag av bestämmelserna i

- 27 kap. 5 § om ersättning för merutgifter,
- 27 kap. 27 § om karensdagar, – 27 kap. 27 § *och 28 b § första stycket* om karensdagar,
- 27 kap. 29–33 §§ om karenstid, och – 27 kap. 29–33 a §§ om karenstid, och
- 28 kap. 7 § 2 om beräkningsunderlag för sjukpenning på fortsättningsnivån.

¹ Senaste lydelse 2010:423.

13 kap.

33 §²

Tillfällig föräldrapenning beräknas enligt bestämmelserna om sjukpenning på normalnivån och sjukpenninggrundande inkomst i 25–28 kap. samt 34–38 §§ i detta kapitel, dock med undantag av bestämmelserna i

– 27 kap. 27 § om karensdagar,	– 27 kap. 27 § och 28 b § första stycket om karensdagar,
– 27 kap. 29–33 §§ om karenstid, och	– 27 kap. 29–33 a §§ om karenstid, och
– 28 kap. 7 § 2 om beräkningsunderlag för sjukpenning på fortsättningsnivån.	

För hel tillfällig föräldrapenning motsvarar ersättningsnivån föräldrarnas beräkningsunderlag för sjukpenning på normalnivån enligt 28 kap. 7 § 1 grundat på en sjukpenninggrundande inkomst beräknad enligt första stycket (beräkningsunderlaget).

27 kap.

1 §

I detta kapitel finns bestämmelser om

- rätten till sjukpenning i 2–8 §§,
- samordning med sjuklön i 9 §,
- sjukpenning för anställda och vissa andra vid kortare sjukdomsfall, m.m. i 10–16 §§,
- sjukanmälan i 17 och 18 §§,
- ersättningsnivåer i 19 §,
- förmånstiden i 20–38 §§,
- allmänt högriskskydd i 39 §, – allmänt högriskskydd i 39 och 39 a §§,
- särskilt högriskskydd i 40–44 §§,
- förmånsnivåer och arbetsförmåga i 45 §,
- bedömning av arbetsförmågans nedsättning (rehabiliteringskedjan) i 46–55 b §§, och
- arbetsgivarinträde m.m. i 56–61 §§.

² Senaste lydelse 2010:423.

27 §³

Om inte något annat följer av 28 §, 39 § eller 40–44 §§

Om inte något annat följer av 28 §, 28 b §, 39 §, 39 a § eller 40–44 §§ gäller

1. att sjukpenning som svarar mot inkomst av anställning inte lämnas för den första dagen i en sjukperiod (karensdag), och

2. att sjukpenning som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete inte lämnas under de första sju dagarna i en sjukperiod (karensdagar).

Om sjukpenningen ska arbetstidsberäknas, gäller detta den första dag i sjukperioden enligt första stycket 1 som den försäkrade skulle ha förvärvsarbetat om han eller hon inte hade varit sjuk.

Bestämmelser om karenstid i stället för karensdagar finns i 29–31 §§.

28 §⁴

Till en försäkrad som har rätt till sjukpenning under medicinsk behandling eller medicinsk rehabilitering enligt 6 § lämnas sjukpenning på normalnivån eller fortsättningsnivån även för dagar som avses i 27 §.

Detsamma gäller för den som betalar egenavgift och som gjort anmälan om karenstid på 1 dag enligt 29 §, för den första dagen i en sjukperiod.

28 b §

För en försäkrad som omfattas av bestämmelserna i 27 § första stycket 2 och som blir arbetslös, gäller, avseende antalet karensdagar, i stället be-

³ Senaste lydelse 2010:423.

⁴ Senaste lydelse 2010:423.

stämmelserna i 27 § första stycket 1. Detsamma gäller för en försäkrad som inte längre uppfyller villkoren för karenstid i 29–31 §§ på grund av att han eller hon är arbetslös.

Till en försäkrad som omfattas av första stycket, lämnas sjukpenning även för dagar enligt 28 § första stycket.

29 §⁵

En försäkrad som har inkomst av annat förvärvsarbete och som betalar egenavgift har rätt att anmäla till Försäkringskassan att han eller hon vill ha sjukpenning med en karenstid på 14, 30, 60 eller 90 dagar.

En försäkrad som har inkomst av annat förvärvsarbete och som betalar egenavgift har rätt att anmäla till Försäkringskassan att han eller hon vill ha sjukpenning med en karenstid på *1 dag, eller* 14, 30, 60 eller 90 dagar.

Om den som betalar egenavgift inte gör någon sådan anmälan, lämnas sjukpenning efter de karensdagar som anges i 27 § första stycket 2.

30 §⁶

Om den som betalar egenavgift gör en sådan anmälan som anges i 29 §, ska sjukpenning som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete inte lämnas för de första 14, 30, 60 eller 90 dagarna av varje sjukperiod, den dag sjuk-

Om den som betalar egenavgift gör en sådan anmälan som anges i 29 §, ska sjukpenning som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete inte lämnas för *den första dagen, eller* de första 14, 30, 60 eller 90 dagarna av varje sjuk-

⁵ Senaste lydelse 2010:423.

⁶ Senaste lydelse 2010:423.

domsfallet inträffade inräknad period, den dag sjukdomsfallet inträffade inräknad (karenstid).

31 §⁷

Den som betalar egenavgift och som gjort anmälan om karenstid enligt 29 § får efter uppsägningstid övergå till sjukpenning med kortare eller ingen karenstid, om han eller hon inte har fyllt 55 år vid anmälan till Försäkringskassan om ändrad karenstid. Uppsägningstiden är det antal dagar med vilka karenstiden förkortas.

Uppsägningstid enligt första stycket gäller även för en försäkrad som omfattas av bestämmelserna i 27 § första stycket 2 och som gör anmälan om karenstid på 1 dag enligt 29 §.

Ändringen börjar gälla efter det att uppsägningstiden löpt ut. Ändringen får dock inte tillämpas vid sjukdom som inträffat innan ändringen har börjat gälla.

33 §

Om en sjukperiod börjar inom 20 dagar efter föregående sjukperiods slut ska bestämmelsen i 30 § om karenstid för den som betalar egenavgift tillämpas på så sätt att de båda perioderna ska anses som en sjukperiod.

För den som betalar egenavgift och som gjort anmälan om karenstid på 1 dag enligt 29 §, gäller dock i stället 32 §.

⁷ Senaste lydelse 2010:423.

33 a §

För en försäkrad som omfattas av bestämmelserna i 28 b § första stycket gäller 32 §.

39 §⁸

Om den försäkrade gått miste om sjukpenning som svarar mot inkomst av anställning till följd av bestämmelsen i 27 § första stycket 1 för sammanlagt tio dagar under de senaste tolv månaderna, kan sjukpenning lämnas även för dag som avses i 27 § första stycket 1 (allmänt högriskskydd). Om den försäkrade gått miste om sjukpenning som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete till följd av bestämmelsen i 27 § första stycket 2 under fem sjukperioder under de senaste tolv månaderna, kan sjukpenning lämnas även för dagar som avses i 27 § första stycket 2 från och med den sjukperiod som inträder efter det att den försäkrade gått miste om sjukpenning för sammanlagt minst 21 dagar.

Om den som betalar egenavgift och som gjort anmälan om karenstid på 1 dag enligt 29 § gått miste om sjukpenning som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete till följd av bestämmelserna i 27 § första stycket 2 eller 30 § under minst tio sjukperioder under de senaste tolv månaderna, kan sjukpenning lämnas även för den första dagen i en sjukperiod.

39 a §

För en försäkrad som omfattas av bestämmelserna i

⁸ Senaste lydelse 2010:423.

28 b § första stycket gäller, avseende allmänt högriskskydd, 39 § andra stycket.

40 §⁹

Efter ansökan av den försäkrade får Försäkringskassan besluta att sjukpenning kan lämnas även för dagar som avses i 27 § (särskilt högriskskydd).

Försäkringskassan får även efter ansökan av den som betalar egenavgift och som gjort anmälan om karenstid på 1 dag enligt 29 § besluta att sjukpenning kan lämnas även för den första dagen i en sjukperiod. Detsamma gäller i förhållande till en försäkrad som omfattas av bestämmelserna i 28 b § första stycket.

28 a kap.

16 §¹⁰

För en försäkrad för vilken en sjukpenninggrundande inkomst inte kan fastställas eller för vilken en sjukpenninggrundande inkomst har fastställts eller skulle ha kunnat fastställas som svarar mot inkomst av anställning, tillämpas vad som föreskrivs om karensdag i 27 kap. 27 § första stycket 1.

För en försäkrad för vilken en sjukpenninggrundande inkomst har fastställts eller skulle ha kunnat fastställas som svarar mot endast inkomst av annat förvärvsarbete tilläm-

För en försäkrad för vilken en sjukpenninggrundande inkomst har fastställts eller skulle ha kunnat fastställas som svarar mot endast inkomst av annat förvärvsarbete, och

⁹ Senaste lydelse 2010:423.

¹⁰ Senaste lydelse 2011:1513.

pas vad som föreskrivs om karensdagar i 27 kap. 27 § första stycket 2.	<i>som inte är arbetslös</i> , tillämpas vad som föreskrivs om karensdagar i 27 kap. 27 § första stycket 2.
--	---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.

2. En försäkrad som vid ikraftträdandet har fyllt 55 år får senast den 1 mars 2013 till Försäkringskassan anmäla försäkring med karenstid på 1 dag enligt bestämmelserna i 27 kap. 31 §.

3. Vid tillämpning av bestämmelserna i 39 § andra stycket och 39 a § ska, inom tolv månadersperioden, även beaktas sjukperioder som infallit före ikraftträdandet.

4. För en försäkrad som omfattas av 27 kap. 27 § första stycket 2 och som gör anmälan om karenstid på 1 dag enligt 27 kap. 29 § och för en försäkrad som omfattas av 27 kap. 28 b § första stycket första meningen ska ett beslut om särskilt högriskskydd, som fattats före ikraftträdandet enligt 27 kap. 40 § avseende de första sju dagarna i en sjukperiod, istället anses gälla för den första dagen i en sjukperiod.

3 Nuvarande förhållanden

3.1 Begreppet "egenföretagare" i sjukförsäkringen

Personer som driver enskild firma eller handelsbolag brukar gemensamt omnämnas egenföretagare (se exempelvis Trygghetsystemen för företagare, prop. 2009/10:120, sid. 41). I det följande lämnas en enkel sammanfattning där begreppet "egenföretagare" relateras till särskilt relevanta bestämmelser.

Sjukpenninggrundande inkomst (SGI) är den årliga inkomst i pengar som en försäkrad kan antas komma att tills vidare få för eget arbete i form av antingen inkomst av anställning eller inkomst av annat förvärvsarbete (se 25 kap. 2 § socialförsäkringsbalken [SFB]). Enligt 25 kap. 8 § första stycket SFB ska inkomst av näringsverksamhet räknas som inkomst av annat förvärvsarbete. Därmed går en skiljelinje mellan inkomst av anställning och inkomst av näringsverksamhet.

Om en fysisk person är delägare i ett handelsbolag tas dennes inkomst från handelsbolaget som huvudregel upp som inkomst av näringsverksamhet (se 13 kap. 4 § inkomstskattelagen (1999:1229) [IL]).

Likaså beskattas inkomster för enskild näringsidkare (enskild firma) som inkomst av näringsverksamhet hos den fysiska personen. Socialavgifter m.m. påförs den fysiska personen i form av egenavgifter eller särskild löneskatt (se 3 kap. 1 § socialavgiftslagen [2000:980]).

Detta förhållande kan exempelvis jämföras med personer som är anställda i sitt eget aktiebolag. Aktiebolaget är ett eget skatteobjekt. De anställda beskattas för sin lön i inkomstslaget tjänst

och kan få en SGI fastställd baserad på den lön som tas ut från bolaget. Eftersom personen är anställd är bolaget skyldigt att betala sjuklön enligt lagen (1991:1047) om sjuklön om han eller hon skulle bli sjuk. Socialavgifter betalas av bolaget på lönesumman i form av arbetsgivaravgifter.

Utredningen om trygghetssystemen för företagare (N 2006:11) gjorde följande sammanfattning gällande betydelsen av företagsform för frågan om vilka bestämmelser gällande SGI som ska tillämpas. Inkomst av eget arbete för egenföretagare (dvs. enskild näringsidkare och fysisk handelsbolagsdelägare) betraktas inom sjukförsäkringen som inkomst av annat förvärvsarbete. De företagare som bedriver näringsverksamhet genom juridisk person, t.ex. aktiebolag, anses som anställda (SOU 2008:89, sid. 14).

Därmed är frågan om huruvida företaget är en juridisk person, och skattesubjekt, avgörande för om inkomsten ska anses som inkomst av anställning eller inkomst av annat förvärvsarbete (än anställning). Som inkomst av annat förvärvsarbete räknas, förutom inkomst av näringsverksamhet, bland annat ersättning från utländsk arbetsgivare i vissa fall (se 25 kap. 15 § SFB).

Socialförsäkringsrättsligt finns det i vissa avseenden stora skillnader mellan företagare som bedriver verksamhet i aktiebolagsform och egenföretagare. Egenföretagare kan t.ex. välja mellan olika karenstider och endast arbetstagare omfattas av reglerna om sjuklön under de första 14 dagarna i en sjukperiod.

Kommittén om hållbara försäkringar vid sjukdom och arbetslöshet (S 2010:04) har i uppdrag att se över de allmänna försäkringarna vid sjukdom och arbetslöshet (dir. 2010:48). Bland annat ska kommittén utreda och föreslå nya regler för det inkomstunderlag som ska användas för beräkning av olika dag-ersättningar inom socialförsäkringen. Utgångspunkten för kommitténs förslag ska vara att inkomstunderlaget ska baseras på historiska (faktiska) inkomster. Förslagen ska avse både arbetstagare och egenföretagare samt de som har en inkomst både som arbetstagare och egenföretagare (kombinatorer).

3.2 Karensperioder för egenföretagare

En försäkrad med inkomst av annat förvärvsarbete och som betalar egenavgift, således en egenföretagare, har i sjukförsäkringen möjlighet att anmäla karenstid vilket, i regel, innebär att den försäkrade, när han eller hon blir sjuk, kan få sjukpenning från och med den dag som infaller sedan karenstiden löpt ut. Före den 1 juli 2010 hade egenföretagare möjlighet att anmäla en karenstid i sjukförsäkringen på tre eller 30 dagar. Den som inte valt karenstid omfattades av den grundläggande karensdagen, dvs. en dag. Den som hade valt karenstid på tre eller 30 dagar kunde byta till en försäkring med en kortare karenstid eller den grundläggande karensdagen, dock endast så länge man inte hade fyllt 55 år. Den valda karenstiden påverkade sjukförsäkringsavgiften i egenavgifterna. Från och med den 1 juli 2010 är den grundläggande karenstiden i sjukförsäkringen för egenföretagare sju dagar, men med möjlighet att välja en längre karenstid om 14, 30, 60 eller 90 dagar. Vidare gäller en uppsägningstid vid begäran om kortare karenstid som motsvarar det antal dagar med vilken karenstiden förkortas. Sjukförsäkringsavgiften i egenavgifterna sänktes från och med den 1 juli 2010 med 0,74 procent. Den nuvarande sjukförsäkringsavgiften i egenavgifterna är 5,11 procent. Försäkringskassan beslutar om vilken avgiftsnivå som ska gälla för egenföretagare som valt en längre karenstid (se avsnitt 1.1).

3.3 Allmänt högriskskydd

Såväl en försäkrad som är anställd som en försäkrad egenföretagare har möjlighet att, under vissa förutsättningar, få ersättning under sjukdom från och med den första dagen i en sjukperiod – allmänt högriskskydd. Det allmänna högriskskyddet gäller oavsett orsaken till sjukfrånvaron. Endast egenföretagare som har den grundläggande karenstiden på sju dagar omfattas idag av

allmänt högriskskydd och det inträder när denne haft fler än 21 karensdagar under sammantaget minst fem sjukperioder under en löpande tolv månadersperiod. Därefter betalar Försäkringskassan ut sjukpenning från och med den första dagen i en sjukperiod, så länge villkoret är uppfyllt. För en arbetstagare innebär det allmänna högriskskyddet att denne kan ha högst tio karensdagar under en tolv månadersperiod. Ingen ansökan behövs från den försäkrade. Det behöver heller inte vara fråga om samma diagnos, utan alla sjukperioder räknas.

3.4 Särskilt högriskskydd

En försäkrad har möjlighet att under vissa förutsättningar få ett beslut om särskilt högriskskydd, vilket innebär att ersättning lämnas under sjukdom även för karensdagar.

Det finns tre särskilda högriskskydd med delvis något olika syften, varav två är aktuella för egenföretagare dvs. särskilt högriskskydd vid donation av organ samt vid risk för ett större antal sjukdomsfall. Den försäkrade måste själv ansöka om särskilt högriskskydd. I juli 2011 var det drygt 5 000 personer som beviljats särskilt högriskskydd. De särskilda högriskskydden innebär att den försäkrade inte får någon karensdag/några karensdagar och/eller att arbetsgivaren kan få ersättning för sjuklönekostnaderna. Av naturliga skäl är det bara möjligheten att inte få några karensdagar som är relevant för egenföretagare. Det är under nuvarande förhållanden endast de egenföretagare som inte valt karenstid som kan omfattas av särskilt högriskskydd.

Donator vid transplantation

För *egenföretagare som inte valt karenstid* innebär det särskilda högriskskyddet att de får ersättning för de grundläggande sju karensdagarna i samband med en sjukperiod som beror på donation av organ. Vad gäller anställda får de inte någon karenstid

dag, samtidigt som arbetsgivaren kan få ersättning för sjuklönekostnaderna.

Särskilt högriskskydd vid risk för ett större antal sjukdomsfall

Detta skydd avser personer med en sjukdom som kan antas leda till ett större antal sjukdomsfall under en tolv månaders period. Försäkringskassan gör en prognos kring hur många sjukfall som kan antas inträffa under den kommande tolv månaders perioden till följd av den sjukdom som den försäkrade har sökt om skydd för. För *egenföretagare som inte valt karenstid* innebär detta särskilda högriskskydd att de får ersättning för de grundläggande sju karensdagarna i samband med en sjukperiod om Försäkringskassan har beslutat om detta särskilda högriskskydd. För *arbetstagare* innebär denna variant av särskilt högriskskydd att de helt undantas från bestämmelserna om karensdag. För att motverka eventuella svårigheter för dessa individer att få anställning, kan arbetsgivaren få ersättning för sina sjuklönkostnader från Försäkringskassan. Det finns även ett särskilt högriskskydd vid risk för en eller flera längre sjukperioder. Det avser dock bara ersättning för arbetsgivarens sjuklönkostnader och är därmed inte aktuellt vad gäller egenföretagares villkor.

4 Överväganden och förslag

4.1 En möjlighet att välja en karenstid på en dag

Arbetsgruppens förslag: En försäkrad som har inkomst av annat förvärvsarbete och som betalar egenavgift ska, utöver nuvarande möjlighet att kunna välja karenstid om 14, 30, 60 eller 90 dagar, även kunna välja att ha en karenstid på en (1) dag.

De nu gällande bestämmelserna om uppsägningstid vid begäran om en kortare karenstid, ska även gälla vid byte till en karenstid på en (1) dag.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Före den 1 juli 2010 var den grundläggande karenstiden för egenföretagare en dag. Den som ville kunde välja en karenstid på tre eller trettio dagar i stället, mot att avgiften blev lägre. De nya bestämmelser som trädde i kraft den 1 juli 2010 innebar bland annat att den grundläggande karenstiden blev sju dagar.

Reformen 2010 var, avseende karenstiderna, för egenföretagare i hög grad ämnad att främja företagandet genom att öka valfriheten gällande karenstider och möjliggöra en sänkning av sjukförsäkringsavgiften i egenavgifterna. Arbetsgruppen lämnar här förslag till regeländringar som innebär ett införande av en möjlighet för egenföretagare att dessutom kunna välja en kortare karenstid än sju dagar.

Arbetsgruppen föreslår att en möjlighet ska införas för egenföretagare att välja en karenstid på en (1) dag. Det som

efterfrågas är en ökad trygghet i form av minskad självrisk, vilket är vad en karenstid är. Det är då naturligt att föreslå en karenstid på en (1) dag i likhet med vad som gäller för anställda. Införandet av den grundläggande karenstiden på sju dagar motiverades i hög grad av möjligheterna att sänka sjukförsäkringsavgiften. Det är emellertid viktigt att påminna sig om att gruppen egenföretagare rymmer individer som var och en arbetar under mycket olika villkor. Konsekvenserna av egen sjukfrånvaro under en kortare tid kan vara mycket olika beroende på bland annat typ av verksamhet.

Arbetsgruppen anser, av flera skäl, att det inte skulle vara ändamålsenligt att införa ytterligare alternativa karenstider. Detta skulle, enligt arbetsgruppens bedömning, riskera att leda till ett alltför svåröverskådligt system. Vidare är det angeläget att inte ha alltför många alternativa karenstider för att inte grupperna av försäkrade per karenstidsavgift ska bli alltför små, vilket skulle kunna orsaka instabilitet. Det kan också nämnas att skillnaden i sjukförsäkringsavgift mellan att ha en (1) karensdag eller en karenstid på tre dagar januari-juni 2010 var 0,04 procent. En tabell där förekommande karensdagar och motsvarande sjukförsäkringsavgifter 2009–2012 sammanställts finns i konsekvenskapitlet, avsnitt 5.4. Administrativa skäl talar också för att begränsa antalet alternativa karenstider.

En tänkbar invändning mot att införa en möjlighet för egenföretagare att välja en karenstid på en (1) dag skulle kunna vara att frånvaron av den skadereglering som en arbetsgivare med sjuklöneansvar kan utöva saknas gällande egenföretagare. Det behövs inte heller något läkarintyg förrän efter sju dagar, varför egenföretagaren inte möter något slags kontroll förrän efter dag sju i ett sjukfall. Utredningen om trygghetssystemen för företagare tog upp frånvaron av kontroll under de sju första dagarna i en egenföretagares sjukperiod. I betänkandet (SOU 2008:89, sid. 176 f.) citerades PM nr 6 Egenföretagare och sjukförsäkringen från Socialförsäkringsutredningen (S 2004:08) gällande egenföretagarnas nyttjande av sjukpenningförsäkringen. Enligt promemorian ledde det faktum att en tredjedel av alla sjukfall för

egenföretagare varade i exakt sju dagar till en misstanke om missbruk. Vid denna tid var emellertid den grundläggande karensen en dag för egenföretagare. Nu är den grundläggande karenstiden sju dagar. Arbetsgruppens förslag innebär att grundkarensen även fortsättningsvis kommer att vara sju dagar. Försäkringskassan kommer, med arbetsgruppens förslag, att fastställa avgiften avseende en karensdag liksom för de övriga valbara alternativen. Enligt 3 kap. 17 § socialavgiftslagen (2000:980) ska egenföretagare som valt en annan karenstid än den grundläggande karenstiden på sju dagar betala sjukförsäkringsavgift efter en procentsats som beräknas med hänsyn till hur karenstiden bedöms påverka försäkringens utgifter. Nyttjandet av sjukpenningförsäkringen under fler dagar hos dem som valt en (1) dags karenstid kommer alltså att avspeglas i deras egen avgift, medan de som inte aktivt väljer en karenstid på en (1) dag inte är med och bär den kostnaden. Vid beräkningen av avgiften ska också de utgifter som blir följderna av arbetsgruppens övriga förslag gällande egenföretagare med den föreslagna karenstiden på en (1) dag ingå.

Arbetsgruppen konstaterar att frånvaron av någon egentlig arbetsförmågebedömning under de sju första dagarna, till följd av att det normalt inte krävs något läkarintyg, är densamma för både anställda och egenföretagare. I sådana fall då en anställd befaras missbruka möjligheten till ständiga korta sjukfall skulle dock en arbetsgivare kunna ha en viss kontrollerande funktion. Oavsett typ av förvärvsarbete kan också Försäkringskassan, om särskilda skäl motiverar det, besluta om att en försäkrad vid framtida sjukdomsfall ska styrka sin nedsatta arbetsförmåga på grund av sjukdom med läkarintyg från och med den första dagen i sjukperioden, så kallat läkarintygsföreläggande (se 2 § förordningen [1995:1051] om skyldigheten att lämna läkarintyg m.m. i sjukpenningärenden i vissa fall).

Enligt gällande bestämmelser i 27 kap. 31 § socialförsäkringsbalken (SFB) gäller för den som betalar egenavgift och som gjort anmälan om karenstid en uppsägningstid vid begäran om kortare karenstid. Denna uppsägningstid motsvarar det antal dagar med

vilken karenstiden förkortas. Arbetsgruppen föreslår att samma regler om uppsägningstid ska gälla för såväl den som har en grundläggande karenstid på sju dagar och som sedan väljer en karenstid på en dag som för den som tidigare har valt en längre karenstid (14, 30, 60 eller 90 dagar) och som sedan väljer en karenstid på en (1) dag.

4.2 Karenstid vid arbetslöshet

Arbetsgruppens förslag: En försäkrad, som har inkomst av annat förvärvsarbete och som har valt en karenstid på en (1) dag eller 14, 30, 60 eller 90 dagar eller som omfattas av den grundläggande karenstiden på sju dagar, och som därefter blir arbetslös, ska ha en (1) karensdag vid beräkning av förmåns- tiden för sjukpenning.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Förslagen om karenstid i propositionen Trygghetssystemen för företagare (prop. 2009/10:120) avsåg bland annat att öka valfriheten för egenföretagare. Den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) kan visserligen baseras på inkomst av annat förvärvsarbete för en person som gått från att vara egenföretagare till att vara arbetslös, men personen är inte längre egenföretagare och motiven för att kunna välja karenstider har inte längre någon bäring på personen i fråga.

Vid sådant förhållande bör samma antal karensdagar gälla för en egenföretagare, som har blivit arbetslös och uppfyller villkoren för att omfattas av SGI-skyddet, som gäller för övriga arbetslösa vilka omfattas av SGI-skyddet. Enligt 26 kap. 13 § socialförsäkringsbalken (SFB) gäller SGI-skydd bl.a. under tid då den försäkrade står till arbetsmarknadens förfogande. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer har möjlighet att meddela ytterligare föreskrifter om de villkor som gäller för att den försäkrade ska anses stå till arbetsmarknadens

förfogande. Regeringen har i förordningen (2000:1418) om tillämpningen av vissa skyddsbestämmelser för sjukpenninggrundande inkomst angett vad som gäller för att en försäkrad, som är arbetslös, ska kunna behålla sin SGI.

I 27 kap. 27 § SFB anges att sjukpenning som svarar mot inkomst av anställning (SGI-A) inte lämnas för den första dagen i en sjukperiod (karensdag), och att sjukpenning som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete (SGI-B) inte lämnas under de första sju dagarna i en sjukperiod (karensdagar). Detta gäller såvida inte den försäkrade valt en längre karenstid (om 14, 30, 60 eller 90 dagar), i vilket fall den karenstiden gäller, eller om den försäkrade på grund av bestämmelserna om allmänt eller särskilt högriskskydd inte har någon karenstid. SFB och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken trädde i kraft den 1 januari 2011. I lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) som gällde fram till dess angavs i 3 kap. 4 § och 3 kap. 10 c § 1 att en försäkrad som är helt eller delvis arbetslös och anmäld som arbetssökande samt beredd att anta erbjudet arbete i en omfattning som svarar mot den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten ska ha en karensdag. Avsikten har inte varit att arbetslösa ska behandlas olika beroende på om de närmast före arbetslösheten varit anställda eller egenföretagare. Arbetsgruppen bedömer sammanfattningsvis att arbetslösa inte bör särbehandlas utifrån vilket inkomstslag, inkomst av tjänst eller inkomst av näringsverksamhet, som deras sjukpenninggrundande inkomst baseras på. Därför föreslår arbetsgruppen att en försäkrad, som har inkomst av annat förvärvsarbete och som har valt karenstid på en (1) dag eller 14, 30, 60 eller 90 dagar eller som omfattas av den grundläggande karenstiden på sju dagar, och som därefter blir arbetslös, ska ha en (1) karensdag vid beräkning av förmånstiden för sjukpenning. De bestämmelser som gäller som en grundförutsättning för att en försäkrad ska kunna få sjukpenning – dvs. att den försäkrade under arbetslösheten har ett SGI-skydd, avses förstås gälla även i förhållande till dessa försäkrade.

4.3 Allmänt högriskskydd

Arbetsgruppens förslag: För en försäkrad som betalar egenavgift och som gjort anmälan om karenstid på en (1) dag och som gått miste om sjukpenning som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete under minst tio sjukperioder under den senaste tolv månadersperioden, kan sjukpenning lämnas även för den första dagen i en sjukperiod. Under tolv månadersperioden ska medräknas såväl sjukperioder som uppstått under tid då en försäkrad tidigare haft en grundläggande karenstid på sju dagar som sjukperioder som uppstått under tid då en försäkrad gjort anmälan om karenstid.

För en försäkrad som omfattas av den grundläggande karenstiden på sju dagar eller som gjort anmälan om karenstid, och som därefter blir arbetslös, och som gått miste om sjukpenning som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete under minst tio sjukperioder under den senaste tolv månadersperioden, kan sjukpenning lämnas även för den första dagen i en sjukperiod. Under tolv månadersperioden ska medräknas såväl sjukperioder som uppstått under tid då en försäkrad tidigare haft en grundläggande karenstid på sju dagar som sjukperioder som uppstått under tid då en försäkrad gjort anmälan om karenstid.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Både egenföretagare som har den grundläggande karenstiden på sju dagar och arbetstagare omfattas idag av allmänt högriskskydd. Eftersom karenstiden, enligt arbetsgruppens förslag, är densamma för egenföretagare som valt en karenstid på en (1) dag som för arbetstagare, bedömer arbetsgruppen det som naturligt att båda grupperna, så långt som möjligt, ska ha samma förutsättningar, dvs. ha högst tio karensdagar under en tolv månadersperiod.

När en försäkrad anmäler en karenstid om en (1) dag kan han eller hon, beträffande karensdagar, vara i den situationen att han eller hon tidigare gjort anmälan om karenstid (om 14, 30, 60 eller

90 dagar) eller omfattas av reglerna om den grundläggande karenstiden på sju dagar. En försäkrad kan också, i anslutning till att han eller hon blir egenföretagare och har inkomst av annat förvärvsarbete, anmäla en karenstid om en dag, utan att således tidigare ha omfattats av den grundläggande karenstiden om sju dagar eller valet av karenstid. Arbetsgruppen anser det vara rimligt att när den försäkrade anmält karenstid om en (1) dag bör, oavsett vilken av de nämnda situationer som den försäkrade befinner sig i, det finnas en rätt till allmänt högriskskydd och således till att få sjukpenning från och med första dagen i en sjukperiod, när den försäkrade gått miste om sjukpenning som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete under minst tio sjukperioder under de senaste tolv månaderna. Arbetsgruppen föreslår således att för en försäkrad egenföretagare som gjort anmälan om karenstid på en (1) dag och som gått miste om sjukpenning som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete under minst tio sjukperioder under den senaste tolv månadersperioden, ska sjukpenning kunna lämnas även för den första dagen i en sjukperiod. Detta innebär således att det, under tolv månadersperioden, ska räknas med såväl sjukperioder som uppstått under tid då en försäkrad tidigare haft en grundläggande karenstid på sju dagar som sjukperioder som uppstått under tid då en försäkrad gjort anmälan om karenstid.

Arbetsgruppen gör vidare bedömningen att arbetslösa försäkrade, vad gäller allmänt högriskskydd, inte bör särbehandlas utifrån vilket inkomstslag som den skyddade sjukpenninggrundande inkomsten baseras på. Därför föreslår arbetsgruppen att för en försäkrad som omfattas av den grundläggande karenstiden på sju dagar eller som gjort anmälan om karenstid, och som därefter blir arbetslös, och som gått miste om sjukpenning som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete under minst tio sjukperioder under den senaste tolv månadersperioden, ska sjukpenning kunna lämnas även för den första dagen i en sjukperiod. Även i förhållande till dessa arbetslösa försäkrade föreslår arbetsgruppen att det under tolv månadersperioden, ska räknas med såväl sjukperioder som uppstått under tid då en försäkrad

tidigare haft en grundläggande karenstid på sju dagar som sjukperioder som uppstått under tid då en försäkrad gjort anmälan om karenstid.

4.4 Särskilt högriskskydd

Arbetsgruppens förslag: Försäkringskassan får efter ansökan av en försäkrad som betalar egenavgift och som gjort anmälan om karenstid på en (1) dag besluta att sjukpenning kan lämnas även för den första dagen i en sjukperiod.

Försäkringskassan får efter ansökan av en försäkrad som omfattas av den grundläggande karenstiden på sju dagar eller som gjort anmälan om karenstid, och som därefter blir arbetslös, besluta att sjukpenning kan lämnas även för den första dagen i en sjukperiod.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Egenföretagare med den grundläggande karenstiden på sju dagar har inte några karensdagar vid donation av biologiskt material för transplantation. Detsamma gäller arbetstagare, samt att deras arbetsgivare får ersättning för sjuklönekostnaderna. Såväl egenföretagare med den grundläggande karenstiden på sju dagar som arbetstagare kan få ett beslut om särskilt högriskskydd avseende ett större antal sjukperioder, så att de inte får några karensdagar vid beräkning av förmånstiden för sjukpenning. Arbetsgruppen bedömer det som naturligt att egenföretagare som valt en (1) dags karenstid ska ha samma möjlighet som de båda grupperna avseende att de inte ska ha någon karenstid i dessa fall, dvs. såväl vid organdonation som när dessa försäkrade drabbas av en åkomma som kan antas innebära ett större antal sjukperioder under en tolv månaders period. Detta bör särskilt ses mot bakgrund av att dessa försäkrade, med arbetsgruppens förslag, gör ett aktivt val att betala högre egenavgifter för att få samma självrisk i form av karenstid som anställda och egenföretagare

med den grundläggande karenstiden på sju dagar. Arbetsgruppen föreslår således att Försäkringskassan, efter ansökan av en försäkrad som betalar egenavgift och som gjort anmälan om karenstid på en (1) dag, ska kunna besluta att sjukpenning kan lämnas även för den första dagen i en sjukperiod.

Vidare anser arbetsgruppen att arbetslösa försäkrade inte heller bör särbehandlas på denna punkt endast på den grunden att den sjukpenninggrundande inkomst som skyddas från tiden före arbetslösheten baseras på inkomst av annat förvärvsarbete. Arbetsgruppen föreslår därför att Försäkringskassan, efter ansökan av en försäkrad som omfattas av den grundläggande karenstiden på sju dagar eller som gjort anmälan om karenstid, och som därefter blir arbetslös, ska kunna besluta att sjukpenning kan lämnas även för den första dagen i en sjukperiod.

4.5 Ingen karensdag vid sjukpenning i förebyggande syfte och ingen ny karensdag vid återinsjuknande

Arbetsgruppens förslag: Till en försäkrad som betalar egenavgift och som gjort anmälan om karenstid på en (1) dag lämnas sjukpenning i förebyggande syfte vid medicinsk behandling eller medicinsk rehabilitering även för den första dagen i en sjukperiod.

Till en försäkrad som gjort anmälan om karenstid eller som omfattas av den grundläggande karenstiden på sju dagar, och som därefter blir arbetslös, lämnas sjukpenning i förebyggande syfte vid medicinsk behandling eller medicinsk rehabilitering även för den första dagen i en sjukperiod.

För en försäkrad som betalar egenavgift och som gjort anmälan om karenstid på en (1) dag ska, i de fall en sjukperiod börjar inom fem dagar från det att en tidigare sjukperiod har avslutats, beräkningen av förmånstiden för sjukpenning göras

som om den senare sjukperioden är en fortsättning på den tidigare sjukperioden.

För en försäkrad som gjort anmälan om karenstid eller som omfattas av den grundläggande karenstiden på sju dagar, och som därefter blir arbetslös, ska i de fall en sjukperiod börjar inom fem dagar från det att en tidigare sjukperiod har avslutats beräkningen av förmånstiden för sjukpenning göras som om den senare sjukperioden är en fortsättning på den tidigare sjukperioden.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Den som genomgår medicinsk behandling eller medicinsk rehabilitering för att förebygga sjukdom eller förkorta sjukdomstiden kan få sjukpenning i förebyggande syfte. Medicinsk behandling eller medicinsk rehabilitering kan utgöras av vanlig sjukvård, sjukgymnastik, syn- och hörselrehabilitering, arbetsterapi, utprovning av handikapphjälpmedel samt rådgivning och stödåtgärder. Sjukpenning i förebyggande syfte lämnas under nuvarande förhållanden för alla dagar, och således utan karenstid, för arbetstagare och egenföretagare med den grundläggande karenstiden på sju dagar. Arbetsgruppen föreslår att även egenföretagare som har gjort anmälan om karenstid på en (1) dag ska få sjukpenning i förebyggande syfte från och med dag ett vid medicinsk behandling eller medicinsk rehabilitering. Därmed kommer egenföretagare behandlas på samma sätt som anställda, när dessa egenföretagare, mot en högre sjukförsäkringsavgift, aktivt valt att få samma karenstid som en anställd. Detta förslag ska särskilt ses mot den bakgrunden att egenföretagare med den grundläggande karenstiden på sju dagar redan har samma rättighet.

Arbetsgruppen föreslår också att alla egenföretagare som blir arbetslösa och därmed, enligt arbetsgruppens förslag (se avsnitt 4.2), ska ha en karensdag, på samma sätt som arbetstagare, respektive arbetslösa som bara haft inkomst av anställning, ska få sjukpenning i förebyggande syfte från och med den första dagen i en sjukperiod vid medicinsk behandling eller medicinsk rehab-

ilitering. Såsom arbetsgruppen tidigare har anfört (se avsnitt 4.2), bör inte en egenföretagare som blivit arbetslös särbehandlas jämfört med anställda och arbetslösa personer som endast haft inkomst av anställning, endast på den grunden att deras tidigare inkomster härrör från näringsverksamhet.

För egenföretagare med den grundläggande karenstiden på sju dagar gäller den allmänna återinsjuknanderegeln. Den innebär att om en sådan försäkrad börjar arbeta efter en sjukperiod och därefter insjuknar på nytt inom fem dagar, räknas den nya sjukperioden som en fortsättning på den tidigare. Ingen ny karensdag räknas.

För en egenföretagare som har gjort anmälan om karenstid för sin försäkring gäller däremot andra regler för återinsjuknande. En sådan försäkrad får räkna av karenstiden från föregående sjukperiod om han eller hon blir sjuk igen inom 20 dagar. Anställda, vilka ju har en karensdag, får inte någon ny karensdag om de efter återgång i arbete återinsjuknar inom fem dagar.

Arbetsgruppen anser det vara rimligt att de regler avseende återinsjuknande som gäller för de egenföretagare som omfattas av den grundläggande karenstiden på sju dagar och för anställda också ska gälla för de egenföretagare som gjort anmälan om karenstid på en (1) dag. Arbetsgruppen föreslår alltså att en försäkrad som gjort anmälan om karenstid på en (1) dag och som återinsjuknar inom fem dagar från den att den tidigare sjukperioden har avslutats inte ska få någon ny karensdag.

Arbetsgruppen bedömer vidare i detta sammanhang att alla arbetslösa försäkrade bör likabehandlas, oavsett vilket inkomstslag som ligger till grund för deras sjukpenninggrundande inkomst. Därför föreslår arbetsgruppen att egenföretagare, oavsett om de gjort anmälan om karenstid eller omfattas av den grundläggande karenstiden om sju dagar, om de blir arbetslösa, inte ska få någon ny karensdag om de återinsjuknar inom fem dagar från en tidigare sjukperiod.

4.6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Arbetsgruppens förslag: Förslagen ska träda i kraft den 1 januari 2013.

En försäkrad som vid ikraftträdandet har fyllt 55 år får senast den 1 mars 2013 anmäla försäkring med karenstid på en (1) dag.

Vid tillämpning av de nya bestämmelserna om allmänt högriskskydd ska, inom tolv månadersperioden, även beaktas sjukperioder som infallit före ikraftträdandet.

För en försäkrad som omfattas av den grundläggande karenstiden på sju dagar och som gör anmälan om karenstid på en (1) dag och för en arbetslös försäkrad ska ett beslut om särskilt högriskskydd som fattats före ikraftträdandet avseende de första sju dagarna i en sjukperiod i stället anses gälla för den första dagen i en sjukperiod.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Den tidigast möjliga ikraftträdandetidpunkten för de förslag som lämnas i denna promemoria är den 1 januari 2013. Detta beror på att förslagen har budgetkonsekvenser som måste beaktas i budgetpropositionen för år 2013.

Under nuvarande förhållanden får en försäkrad som har fyllt 55 år inte byta till en kortare karenstid. Eftersom arbetsgruppen lämnar ett förslag som innebär att den kortast möjliga karenstiden för egenföretagare blir en (1) dag, i stället för sju, behövs en övergångsbestämmelse som under en begränsad tid gör det möjligt för den som fyllt 55 år att byta till en karenstid på en (1) dag. Arbetsgruppen föreslår därför en övergångsbestämmelse av innebörd att en försäkrad som vid ikraftträdandet har fyllt 55 år får anmäla försäkring med karenstid på en (1) dag senast den 1 mars 2013 enligt de regler om uppsägningstid som finns i 27 kap. 31 § socialförsäkringsbalken. Arbetsgruppen föreslår också ett nytt stycke i denna paragraf så att den uppsägningstid som idag gäller för ändring av karenstid även ska gälla för en

försäkrad som omfattas av den grundläggande karenstiden på sju dagar och som sedan väljer en karenstid på en (1) dag. En försäkrad som vid ikraftträdandet har fyllt 55 år och som önskar anmäla en karenstid om en (1) dag kan sedan tidigare ha valt en karenstid om 14, 30, 60 eller 90 dagar eller sedan tidigare omfattas av den grundläggande karenstiden om sju dagar. Båda dessa grupper omfattas, enligt arbetsgruppens förslag till övergångsbestämmelse, av möjligheten att senast den 1 mars 2013 kunna anmäla försäkring med karenstid på en (1) dag.

Enligt arbetsgruppens förslag avseende det allmänna högriskskyddet (se avsnitt 4.3) ska för en försäkrad som betalar egenavgift och som gjort anmälan om karenstid på en (1) dag och som gått miste om sjukpenning som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete under minst tio sjukperioder under den senaste tolv månadersperioden, sjukpenning kunna lämnas även för den första dagen i en sjukperiod. Under denna tolv månadersperiod ska, enligt arbetsgruppens förslag, medräknas såväl sjukperioder som uppstått under tid då en försäkrad tidigare haft en grundläggande karenstid på sju dagar som sjukperioder som uppstått under tid då en försäkrad tidigare gjort anmälan om karenstid. Arbetsgruppen lämnar också ett förslag avseende allmänt högriskskydd med samma innebörd för egenföretagare som antingen omfattas av den grundläggande karenstiden på sju dagar eller som gjort anmälan om karenstid, och som därefter blir arbetslösa. För att möjliggöra för en försäkrad som omfattas av arbetsgruppens förslag rörande det allmänna högriskskyddet att kunna tillgodoräkna sig även sjukperioder som infallit före ikraftträdandet, under vilka den försäkrade gått miste om sjukpenning som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete, föreslår arbetsgruppen en övergångsbestämmelse. Arbetsgruppen föreslår således att vid tillämpning av de nya bestämmelserna om allmänt högriskskydd ska, inom tolv månadersperioden, även beaktas sjukperioder som infallit före ikraftträdandet.

Arbetsgruppen föreslår nya bestämmelser avseende särskilt högriskskydd (se avsnitt 4.4). Dessa innebär att den som betalar egenavgift och som gjort anmälan om karenstid på en (1) dag

efter ansökan under vissa förutsättningar kan få ett beslut om särskilt högriskskydd av Försäkringskassan. Vidare föreslår arbetsgruppen vissa bestämmelser rörande särskilt högriskskydd för egenföretagare som antingen omfattas av den grundläggande karenstiden på sju dagar eller som gjort anmälan om karenstid, och som därefter blir arbetslösa. Emellertid kan en egenföretagare som vid ikraftträdandet omfattas av den grundläggande karenstiden på sju dagar och som sedan väljer en karenstid på en (1) dag redan ha fått ett beslut rörande särskilt högriskskydd från Försäkringskassan avseende de första sju dagarna i en sjukperiod. Även en egenföretagare som vid ikraftträdandet är arbetslös, men som tidigare omfattats av en karenstid på sju dagar, kan ha fått ett beslut om särskilt högriskskydd. För dessa situationer föreslår arbetsgruppen att ett beslut om särskilt högriskskydd som fattats före ikraftträdandet avseende de första sju dagarna i en sjukperiod i stället ska anses gälla för den första dagen i en sjukperiod.

5 Konsekvenser

5.1 Administrativa konsekvenser

Försäkringskassan

De egenföretagare som återgår till arbetet senast under dag sju i en sjukperiod kan i dag som regel inte bli aktuella för ersättning från Försäkringskassan. De egenföretagare som med arbetsgruppens förslag kommer att välja en karenstid på en (1) dag kommer däremot att bli aktuella för ersättning från Försäkringskassan även om de tillfrisknar senast dag sju i sjukperioden, vilket kommer att innebära ett visst merarbete för Försäkringskassan jämfört med dagens regelverk.

De allmänna förvaltningsdomstolarna

Förslagen bedöms inte ha några nämnvärda konsekvenser för de allmänna förvaltningsdomstolarna. Möjligheten att välja en karenstid på en (1) dag torde i sig inte innebära några ytterligare mål i jämförelse med befintliga bestämmelser om karenstid. Förslagen i övrigt bedöms vara följdändringar i relation till förslagen om karenstid på en (1) dag eller förslag om egenföretagare som blir arbetslösa. Förslagen gällande egenföretagare som blir arbetslösa bedöms snarare bidra till att på marginalen minska antalet mål som anhängiggörs i allmän förvaltningsdomstol än tvärtom.

Konsekvenser för företag

Arbetsgruppens förslag innebär att de som inte har sjuklön från företaget kan välja att få en karenstid på en dag. Detta innebär ökad valfrihet och kan ge ökad trygghet för personer som driver småföretag. Det är företag som är enskild firma, handelsbolag eller kommanditbolag vars ägare påverkas med arbetsgruppens förslag. För en egenföretagare som med arbetsgruppens förslag väljer en karenstid på en (1) dag blir det aktuellt med ersättning från Försäkringskassan även i sjukperioder som inte överskrider sju dagar. Tillväxtverkets verktyg Regelräknaren har använts för att beräkna de administrativa kostnaderna för en sjukanmälan. Till grund för beräkningarna ligger Tillväxtverkets mätningar av administrativa kostnader från 2009. För den enskilde egenföretagaren som väljer att göra en sjukanmälan via blankett beräknas den administrativa kostnaden för detta till cirka 37 kronor per anmält sjukfall. Görs anmälan via telefon eller internet beräknas kostnaden till cirka 19 kronor.

Regeringen förutsätter att Försäkringskassan genomför nödvändiga informationsinsatser. Det gäller inte minst personer som fyllt 55 år, som med arbetsgruppens förslag till övergångsbestämmelser kan byta till en kortare karenstid.

5.2 Antalet egenföretagare som påverkas

Enligt Försäkringskassan fanns det 2011 cirka 320 000 egenföretagare som kunde välja karenstid. Av dessa hade 96 procent inte valt karenstid. Se nedanstående tabell.

Tabell 5.1 Antal egenföretagare per karensalternativ 2011

Karensdagar	Kvinnor	Män	Samtliga	Andel (%)
7	109 547	200 813	310 360	96,14
14	1 083	1 731	2 814	0,87
30	2 680	5 427	8 107	2,51
60	59	88	147	0,05
90	492	887	1 379	0,43
Samtliga	113 861	208 946	322 807	100

Källa: Försäkringskassan

5.3 Konsekvenser för internationella åtaganden

Förslagen påverkar inte några befintliga rättigheter och lägger endast till ytterligare valmöjligheter för egenföretagare. Därmed bedöms förslagen inte ha några konsekvenser för Sveriges åtaganden enligt ILO-konventioner. Förslagen bedöms inte heller ha några konsekvenser för åtaganden som följer av EU-medlemskapet eller några andra internationella åtaganden.

5.4 Konsekvenser för jämställdhet

Möjligheten att välja en karenstid på en (1) dag torde vara positiv utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Med tanke på att kvinnor, generellt sett, har högre sjukfrånvaro än män skulle möjligheten för egenföretagare att välja en karenstid på en (1) dag kunna vara särskilt positiv för kvinnligt företagande.

5.5 Ekonomiska konsekvenser

Offentligfinansiella konsekvenser för sjukförsäkringen

Sjukförsäkringsavgiften i egenavgiften vid den grundläggande karenstiden på sju dagar dvs. det alternativ som en egenföretagare har om han eller hon inte gör något aktivt val, regleras i 3 kap. 13 § socialavgiftslagen (2000:980). Sjukförsäkringsavgiften för övriga karensdagsalternativ beräknas och fastställs av Försäkringskassan (se 3 kap. 17 § socialavgiftslagen). För alla karensdagsalternativ beräknas avgiften utifrån att inkomsterna ska motsvara kostnaderna för sjukförsäkringen. Förslaget om möjligheten att välja en karensdag är därmed offentligfinansiellt neutralt.

Konsekvenser för statens budget

Förslaget om att införa möjligheten att välja en karenstid på en (1) dag kommer innebära att utgifterna för sjukpenning ökar med cirka 39,5 miljoner kronor per år. Utgiftsökningen motsvaras av en lika stor ökning av statens inkomster till följd av höjda egenavgifter.

Förslaget om karenstid vid arbetslöshet bedöms inte innebära några ökade utgifter. Detta på grund av att förslaget endast är ett förtydligande av vad som gäller efter omarbetningen i socialförsäkringsbalken.

Följdändringarna som föreslås gällande sådana fall då den försäkrade ska få ersättning från första dagen genom till exempel särskilt högriskskydd innebär att utgifterna för sjukpenning beräknas öka med 0,5 miljoner kronor per år.

Sammantaget bedöms förslagen således innebära en utgiftsökning på 40 miljoner kronor per år.

Kostnaderna för införandet av ändringarna i form av bland annat it-anpassning, som belastar Försäkringskassans förvaltningsanslag, beräknas till cirka 1,4 miljoner kronor 2012. Dessa

kostnader finansieras inom ramen för Försäkringskassans förvaltningsanslag. Därutöver tillkommer kostnader för avskrivningar på cirka 9,6 miljoner kronor, fördelat på fem år från och med 2013.

De egenföretagare som med arbetsgruppens förslag kommer att välja en karenstid på en (1) dag kommer att bli aktuella för ersättning från Försäkringskassan även om de tillfrisknar senast dag sju i sjukperioden, vilket kommer att innebära ett visst merarbete för Försäkringskassan jämfört med dagens regelverk.

Sjukförsäkringsavgiften för egenföretagare och andra som betalar egenavgifter i relation till antalet karensdagar

Sjukförsäkringsavgiften i egenavgifterna har varierat under åren, dels beroende på utgifterna för sjukförsäkringen, dels beroende på vilka bestämmelser om antalet karensdagar som varit i kraft. Nedan följer en sammanställning över sjukförsäkringsavgifter per karenstid och år för inkomståren 2009 till 2012. Detta för att ge en bild av vad de olika karensdagarna inneburit för avgifter.

Tabell 5.2 Sjukförsäkringsavgifter i egenavgifterna per karenstid och år för inkomståren 2009–2012, procent*

Karensdagar	2009	2010, jan-jun	2010, jul-dec	2011	2012
1	6,93	6,78			
3	6,89	6,74			
7			6,04	5,11	5,11
14			5,94	5,00	5,03
30	6,11	5,95	5,78	4,82	3,64
60			5,60	4,60	3,47
90			5,48	4,46	3,39

Källa: Socialavgiftslagen (2000:980), FKFS 2008:21, FKFS 2009:30, FKFS 2010:41, FKFS 2011:17

*) Avser inkomster upp till och med 7,5 gånger prisbasbeloppet vid årets ingång.

6 Författningskommentar

6.1 Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

10 kap.

11 §

En följdändring görs i den *andra strecksatsen* på grund av införandet av den nya 27 kap. 28 b §.

13 kap.

33 §

Ändringen i *första stycket första strecksatsen*, som är av följdändringskaraktär, sker på grund av införandet av den nya 27 kap. 28 b §.

27 kap.

1 §

En följdändring görs i den *sjunde strecksatsen* på grund av införandet av den nya 27 kap. 39 a §.

27 §

En följdändring görs i *första stycket* på grund av införandet av de nya 27 kap. 28 b och 39 a §§.

28 §

I paragrafen införs ett *nytt andra andra stycke*. Bestämmelserna innebär att även till en försäkrad som betalar egenavgift och som till Försäkringskassan har gjort anmälan om karenstid på en (1)

dag, lämnas sjukpenning för den första dagen i en sjukperiod när den försäkrade har rätt till sjukpenning under medicinsk behandling eller medicinsk rehabilitering i förebyggande syfte m.m. enligt 27 kap. 6 § socialförsäkringsbalken.

Förslaget behandlas i avsnitt 4.5.

28 b §

Paragrafen är ny. Bestämmelserna i *första stycket första meningen* innebär att för en försäkrad som har inkomst av annat förvärvsarbete och som omfattas av den grundläggande karenstiden på sju dagar och som därefter blir arbetslös, gäller de regler avseende karensdagar som gäller för sjukpenning som svarar mot inkomst av anställning. Sjukpenning som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete lämnas således inte för den första dagen i en sjukperiod. Bestämmelserna i *första stycket andra meningen* riktar sig till en försäkrad som har inkomst av annat förvärvsarbete och som betalar egenavgift samt har gjort anmälan om karenstid (på 1, 14, 30, 60 eller 90 dagar), men som därefter inte längre betalar någon egenavgift på grund av att han eller hon är arbetslös. För en sådan försäkrad gäller också att sjukpenning som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete inte lämnas för den första dagen i en sjukperiod.

Förslaget behandlas i avsnitt 4.2.

Bestämmelserna i *andra stycket* innebär att det till en försäkrad som antingen omfattas av den grundläggande karenstiden om sju dagar eller som har valt karenstid, och som därefter blir arbetslös, lämnas sjukpenning även för den första dagen i en sjukperiod när den försäkrade har rätt till sjukpenning under medicinsk behandling eller medicinsk rehabilitering i förebyggande syfte m.m. enligt 27 kap. 6 § socialförsäkringsbalken.

Förslaget behandlas i avsnitt 4.5.

29 §

Ett tillägg görs i *första stycket* som innebär att en försäkrad med inkomst av annat förvärvsarbete som betalar egenavgift, förutom att kunna anmäla att han eller hon vill ha sjukpenning med en

karenstid om 14, 30, 60 eller 90 dagar, även kan välja en karenstid om en (1) dag.

Förslaget behandlas i avsnitt 4.1.

30 §

Ändringen i paragrafen innebär att för en försäkrad som betalar egenavgift och som till Försäkringskassan anmäler att han eller hon vill ha sjukpenning med en karenstid på en (1) dag, ska sjukpenning inte lämnas för den första dagen i varje sjukperiod.

Förslaget behandlas i avsnitt 4.1.

31 §

Ett *nytt andra stycke* införs i paragrafen av innebörd att för en försäkrad som omfattas av den grundläggande karenstiden om sju dagar enligt 27 kap. 27 § första stycket 1, och som sedan väljer en karenstid på en (1) dag, ska samma bestämmelser om uppsägningstid gälla som för den som har valt karenstid om 14, 30, 60 eller 90 dagar och sedan väljer en karenstid på en (1) dag.

Förslaget behandlas i avsnitt 4.1.

33 §

Ett *nytt andra stycke* införs i paragrafen, som innebär att de regler som gäller för återinsjuknande enligt 27 kap. 32 § också ska gälla för en försäkrad som betalar egenavgift och som gjort anmälan om karenstid på en (1) dag. För en sådan försäkrad ska, i de fall en sjukperiod börjar inom fem dagar från det att en tidigare sjukperiod har avslutats, beräkningen av förmånstiden för sjukpenning göras som om den senare sjukperioden är en fortsättning på den tidigare sjukperioden.

Förslaget behandlas i avsnitt 4.5.

33 a §

Paragrafen är ny och innebär att för en försäkrad som omfattas av den grundläggande karenstiden på sju dagar eller som gjort anmälan om karenstid, och som därefter blir arbetslös, ska i de fall en sjukperiod börjar inom fem dagar från det att en tidigare

sjukperiod har avslutats, beräkningen av förmånstiden för sjukpenning göras som om den senare sjukperioden är en fortsättning på den tidigare sjukperioden.

Förslaget behandlas i avsnitt 4.5.

39 §

Ett *nytt andra stycke* införs i paragrafen. De nya stycket reglerar vad som gäller avseende allmänt högriskskydd för en försäkrad som har valt en karenstid på en (1) dag i sjukförsäkringen. En sådan försäkrad kan, innan han eller hon väljer att ha en karenstid på en dag, såvitt avser karensdagar, antingen ha omfattats av den grundläggande karenstiden om sju dagar eller ha valt en längre karenstid (på 14, 30, 60 eller 90 dagar). En försäkrad kan också, i anslutning till att han eller hon blir egenföretagare och har inkomst av annat förvärvsarbete, anmäla en karenstid om en dag, utan att således tidigare ha omfattats av den grundläggande karenstiden om sju dagar eller valet av karenstid. Det nya andra stycket innebär att om en försäkrad, som betalar egenavgift och som har gjort anmälan om karenstid på en (1) dag, gått miste om sjukpenning som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete under minst tio sjukperioder under de senaste tolv månaderna, kan sjukpenning lämnas även för den första dagen i en sjukperiod. Vid ställningstagandet till rätten till allmänt högriskskydd ska räknas med såväl sjukperioder som har uppstått under tid då den försäkrade omfattats av den grundläggande karenstiden på sju dagar som sjukperioder som uppstått under tid då den försäkrade gjort anmälan om karenstid.

Förslaget behandlas i avsnitt 4.3.

39 a §

Paragrafen är ny och innehåller bestämmelser om allmänt högriskskydd för en försäkrad som antingen omfattas av den grundläggande karenstiden om sju dagar eller som har valt karenstid, och som därefter blir arbetslös. För en sådan försäkrad som gått miste om sjukpenning som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete under minst tio sjukperioder under de senaste tolv-

månaderna, kan sjukpenning lämnas även för den första dagen i en sjukperiod. Vid ställningstagandet till rätten till allmänt högriskskydd ska räknas med såväl sjukperioder som har uppstått under tid då den försäkrade omfattats av den grundläggande karenstiden på sju dagar som sjukperioder som uppstått under tid då den försäkrade gjort anmälan om karenstid.

Förslaget behandlas i avsnitt 4.3.

40 §

Ett *nytt andra stycke* införs om särskilt högriskskydd. I *andra stycket första meningen* införs bestämmelser som innebär att Försäkringskassan även efter ansökan av en försäkrad som betalar egenavgift och som gjort anmälan om karenstid på en (1) dag, får besluta att sjukpenning som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete kan lämnas även för den första dagen i en sjukperiod. Enligt *andra stycket andra meningen* får Försäkringskassan fatta ett sådant beslut även i förhållande till en försäkrad som omfattas av den grundläggande karenstiden på sju dagar eller har valt en karenstid, och som därefter blir arbetslös.

Förslaget behandlas i avsnitt 4.4.

28 a kap.

16 §

När nu nya bestämmelser införs rörande karensdagar för arbetslösa försäkrade i 27 kap. 28 b §, görs en följdändring i paragrafens *andra stycke* som innehåller bestämmelser om karensdagar för försäkrade med rätt till sjukpenning i särskilda fall (28 a kap.). Tillägget i stycket innebär att för en arbetslös försäkrad (som omfattas av reglerna i 28 a kap.), för vilken en sjukpenninggrundande inkomst (SGI) har fastställts eller skulle ha kunnat fastställas som svarar mot endast inkomst av annat förvärvsarbete, ska sjukpenning inte lämnas för den första dagen i en sjukperiod.